

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Judity Korteové:

Počátky textilnictví v České republice. Vybrané otázky textilní výroby v závěru doby kamenné na území ČR

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Dobeš, Ph.D.

Ústav pro archeologii FF UK Praha

Předložená diplomová práce Judity Korteové je zaměřena na problematiku textilní výroby v eneolitu a její poznání na základě dostupných archeologických nálezů z území Čech, Moravy a Slezska. Jedná se bezpochyby o velice zajímavé téma, které úzce souvisí se sociálně-ekonomickým studiem tehdejší společnosti i s bádáním o její hmotné kultuře. Zvolené téma diplomové práce, která vychází ze základů postavených v autorčině bakalářské práci, nebylo dosud v domácí literatuře příliš frekventováno, jedná se tak o první ucelenější přehled eneolitického textilnictví a jeho dokladů v archeologickém materiálu z území ČR.

Obsáhlá diplomová práce je přehledně a logicky rozčleněna do třech hlavních kapitol (kap. 2, 3, 4), dále dělených do jednotlivých podkapitol. Po stručném úvodu vymezujícím časový a obsahový rámec práce následuje kapitola druhá „Textilní výroba eneolitu v širší střední Evropě“. Autorka zde předkládá stručný souhrn dosavadních poznatků shromážděných na základě nálezů textilních náčiní i samotných textilních pozůstatků z různých evropských lokalit. Jedná se o úvod do problematiky, který zároveň skýtá možnost porovnání s nálezovou situací v našem prostředí.

Stěžejní část práce představuje kapitola třetí „Doklady textilnictví závěru doby kamenné na území ČR“. Diplomantka zde shromáždila skutečně značné množství informací o nálezech souvisejících s textilnictvím, jejichž popis a vyhodnocení přehledně rozdělila podle jednotlivých kultur a geografických oblastí. V úvodu kapitoly je podán přehled o dostupné pramenné základně, se zaměřením na jednotlivé kategorie nálezů – od otisků textilních struktur, ojedinělých nálezů skutečných textilních pozůstatků, přes přesleny k závažím a jiným drobným pomůckám. Největší pozornost je zde po zásluze věnována přeslenům, jakožto nejhmatatelnějším dokladům textilní produkce. Poněkud nadbytečný mi zde připadá prostor věnovaný šídlům, jejichž náležitost k textilní výrobě je sporná, jak autorka sama přiznává. V literatuře někdy uváděné tvrzení, že šídla byla využívána k proděravění textilií před šitím, není příliš pravděpodobné. Mnohem spíše tyto nástroje souvisely se zpracováním usní a kožešin, což je však zcela odlišné řemeslo od textilního.

V jednotlivých částech třetí kapitoly jsou podány přehledy a charakteristiky nálezů nebo jejich skupin, které souvisejí s textilní produkcí. Texty věnované jednotlivým kulturám jsou velmi hutné, obsahují velké množství informací a dat. Z tohoto důvodu je velice vhodné zařazení stručných shrnutích na konci každé podkapitoly, jak je provedeno u časně a starší fáze eneolitu. Naopak taková přehledná shrnutí chybějí u pojednání o mladších fázích, která sice nejsou tak obsáhlá, ale přesto by celkové srozumitelnosti práce drobná shrnutí, umožňující snazší srovnání, prospěly. Celkově je však stěžejní část celé diplomové práce zpracována velmi kvalitně a podrobně. Autorka se neomezila na pouhý výčet nálezů, ale všímá si vývoje jednotlivých nástrojů, odlišností v nálezových prostředích, klade si otázky související s funkcí a způsobem využívání jednotlivých popisovaných typů nálezů. Jedná se skutečně o důležitý souhrn dosud jednotlivě nebo fragmentárně publikovaných dat, který podává zajímavý pohled na počáteční fáze výroby textilií. Pro případnou, a jistě žádoucí, budoucí publikaci této části bych ráda autorku upozornila na správné používání termínu „vlákno“ a „nit“, ne ve všech kontextech, např. na str. 18 a 20, jsou tyto pojmy použity správně.

Důležitou součástí práce J. Korteové představuje kapitola čtvrtá „Experimentální ověření hypotéz“, zaměřené jednak na zpracování lýka jakožto textilní suroviny, a jednak na ověření funkce „bombastických“ přeslenů chamské kultury, respektive na poznatky o vlivu hmotnosti a velikosti přeslenu na vlákna z různých materiálů. Propojení teoretických závěrů s praktickým ověřením v praxi je velmi důležité, této autorčiny snahy si velmi cením, i z důvodu, že skutečné textilní experimenty nemají v naší archeologii příliš velké zastoupení. Popsané experimenty tedy zahrnovaly jednak získání, zpracování a sepředání lýkových vláken, a jednak zpracování a spřádání různých typů vláken na rozličných typech přeslenů. Vedlejším experimentem pak bylo sledování pracovních stop na štípané industrii používané k získání lýkových vláken. Tento pouze velice okrajově zmíněný pokus zde považuji za trochu nadbytečný, v práci, která je „nabitá“ textilní problematikou, působí trochu rušivě. Autorka textilních experimentů zvolila podle mého názoru správnou metodiku, na počátku si kladla i správné otázky. Hodnota provedených experimentů je však trochu narušena výběrem samotných experimentátorů, což autorka sama na rovinu přiznává. Absence přípravné části i zapojení „amatérů“ bez předchozí zkušenosti se spřádáním a zpracováním rostlinných vláken jsou na škodu, stejně tak jako přiznání, že výsledky jednotlivých etap ovlivňovala nesoustředěnost, únava a nedostatek času experimentátorů. Důvody pro tato omezení uváděná autorkou jsou pochopitelná, ovšem v odborném experimentu by se vyskytovat neměly. I přes tento nedostatek přinesly provedené experimenty zajímavé výsledky, které vhodně doplňují předešlé teoretické poznatky. Za nejdůležitější považuji zjištění týkající se „bombastických“

přeslenů, které tak může vyvrátit poněkud nesmyslnou publikovanou teorii, že tyto mohutné přesleny sloužily výhradně ke spřádání vlny a korespondují tak s pasteveckým charakterem chamské kultury.

Textovou část diplomové práce doprovází velké množství příloh – 24 tabulek, 78 grafů a 75 obrázků, převážně fotografického charakteru, které doplňují pojednání o experimentální části. Obrazová dokumentace k archeologickým nálezům textilních nástrojů je obsažena v katalogu. Obrazové přílohy jsou provedeny velice pečlivě a kvalitně, velice vhodně doplňují informace obsažené v textové části. Je však trochu na škodu a na úkor srozumitelnosti, že nejsou zařazeny přímo v textu. Speciálně u grafů je tím jejich čitelnost dosti poznamenána.

Závěrečné kapitoly práce tvoří stručné závěrečné shrnutí v českém a anglickém jazyce, obsáhlý soupis literatury, odrážející autorčinu znalost nejnovější oborové literatury i dobrou orientaci v zahraničních titulech.

Nedílnou součástí práce je i poctivě provedený, chronologicky uspořádaný obsáhlý katalog textilních nástrojů z území ČR, v němž je možné přehledně dohledat základní údaje o jednotlivých nálezech, včetně vyobrazení a citací. Shromážděné množství dat představuje jedinečný zdroj informací, jejichž potenciál byl využit jednak v předložené práci, a jednak jistě poslouží jako srovnávací materiál pro bádání o textilnictví ve starších i mladších pravěkých obdobích.

Předloženou práci hodnotím velmi kladně, jedná se o první ucelenou studii zaměřenou na doklady textilní výroby v období eneolitu v našem prostředí, která podstatně přispívá k poznání nejstarších fází vývoje tohoto důležitého řemesla. Pozitivně, i přes uvedenou výtku k organizaci, hodnotím zařazení experimentu do autorčina bádání, neboť speciálně u dávných řemeslných postupů a technik je experiment nedílnou součástí výzkumu a vlastní badatelova výrobní zkušenost má nezastupitelnou hodnotu.

Diplomová práce Bc. Judity Korteové splňuje požadavky kladené na diplomové práce, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji klasifikaci stupněm výborně.

V Praze 10. 5. 2016

PhDr. Helena Březinová, Ph.D.